

ירושלים: מקדש, מזבח, משמעות
הרב מואיז נבון

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לט עמוד ב - והא תניא: שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, אלו הן: תורה, ותשובה, גן עדן, וגיהנם, כסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח;

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו - מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי בבלי מסכת מגילה דף י עמוד א - שמקריבין אף על פי שאין בית
ר' צחי הרשקוביץ - לרמב"ם: בית = מזבח / בית בנוי = מקדש ומזבח

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב

ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו **דוד** ושלמה המזבח בגורן אַרְנָה הוא המקום שבנה בו **אברהם** המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו **נח** כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו **קין והבל**, ובו הקריב **אדם הראשון** קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

~ דוד ~

הר המוריה [ר' ברנזקי, 1817-1891, גרונדו] **הלכות בית הבחירה ב:ב** - דוד ושלמה וכו'. לא שבנו שניהם ביחד רק דוד בנה עליה במה להקריב בשעתה ושלמה בנה עליה בנין עולמים. ופשוט.

דברי הימים א פרק כא - ... (ב) ויאמר דָוִד אֱלִיּוֹאֵב וְאֶל־שָׂרֵי הָעָם לְכוּ סַפְרוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד־דָּן וְהִבִּיאוּ אֵלַי וְאֲדַעַה אֶת־מִסְפָּרָם: (ג) ויאמר יואב יוסף יקֹנֵךְ עַל־עֲמוֹ כֹּהֵם מֵאֵה פְּעֻמִּים הֲלֹא אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ כָּלָם לֹאֲדֹנֵי לַעֲבָדִים לָמָּה יִבְקֹשׁ זֹאת אֲדֹנֵי לָמָּה יִהְיֶה לְאַשְׁמָה לְיִשְׂרָאֵל: (ד) ודָבַר הַמֶּלֶךְ חֹזֵק עַל־יּוֹאֵב וַיֵּצֵא יוֹאֵב וַיִּתְּהַלֵּךְ בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֵא יְרוּשָׁלַם: ... (ו) וַיִּרַע בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים עַל הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּזַּךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל: פ (ח) ויאמר דָוִד אֱלֹהֵי־הָאֱלֹהִים חֲטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַתָּה הֶעֱבַרְנָה אֶת־עֵוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְפַלְתִּי מְאֹד: פ ... ס (יח) וּמִלֶּאֲדָן יִקְוֶה אֲמֹר אֶלְגָּד לֵאמֹר לְדָוִד כִּי יַעֲלֶה דָוִד לְהִקְיָם מִזְבַּח לִיקְוֶה בְּגֵרוֹן אֲרֹנֹן הַיְבֹסִי: ... (כו) וַיִּבֶן שֵׁם דָוִד מִזְבַּח לִיקְוֶה וַיַּעַל עֹלוֹת וַיִּשְׁלַמִּים וַיִּקְרָא אֶל־יקְוֶה וַיַּעֲנֶהוּ בְּאֵשׁ מִרְהַשְׁמִים עַל מִזְבַּח הַעֹלָה: פ ...

דברי הימים א פרק כב - (א) ויאמר דָוִד זֶה הוּא בֵּית יִקְוֶה הָאֱלֹהִים וְזֶה־מִזְבַּח לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל: ס ... פ (ה) ויאמר דָוִד שְׁלֹמֹה בְנִי נַעַר וְרָךְ וְהִבִּית לְבָנוֹת לִיקְוֶה לְהַגְדִּיל לְמַעַלְהָ לְשֵׁם וּלְתַפְאֵרַת לְכָל־הָאֲרָצוֹת אֲכִינָה נָא לוֹ וַיִּכֶן דָוִד לְרֵב לְפָנָי מוֹתוֹ: (ו) וַיִּקְרָא לְשְׁלֹמֹה בְנוֹ וַיִּצְוֶהוּ לְבָנוֹת בֵּית לִיקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ס (ז) ויאמר דָוִד לְשְׁלֹמֹה <בנו> בְנִי אֲנִי הִיָּה עִם־לִבִּי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם יִקְוֶה אֱלֹהֵי: (ח) וַיְהִי עָלַי דְבַר־יקְוֶה לֵאמֹר **דָם לְרֵב שְׁפַכְתָּ וּמִלְחָמוֹת גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לְאִתְּבָנָה בֵּית לְשָׁמַי כִּי דָמִים רַבִּים שְׁפַכְתָּ אַרְצָה לְפָנָי: (ט) הִנֵּה־בֹן נוֹלָד לָךְ הוּא יְהִיָּה אִישׁ מְנוּחָה וְהִנְחוּתִי לוֹ מִפְּלֹאוֹיִבְיוֹ מִסָּבִיב כִּי שְׁלֹמֹה יְהִיָּה שְׁמוֹ וְשָׁלוֹם וְשָׁקֵט אֲתֵן עַל־יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו: ...**

~ שלמה ~

מלכים א פרק ח - (יב) אַז אָמַר שְׁלֹמֹה יִקְוֶה אֲמַר לְשֹׁכֵן בְּעֶרְפֶּל: (יג) בָּנָה בְנִיתִי בֵּית זָבַל לָךְ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים: (יד) וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עֹמֵד: (טו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יִקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבַר בְּפִי אֶת דָּבָר וַיִּבְרָךְ אֶת־דָּבָר אֲשֶׁר דָּבַר וְאָקֵם תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאָשֵׁב עַל־פִּסָּא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבַר יִקְוֶה וְאָבְנָה הַבַּיִת לְשֵׁם יִקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (כא) וְאִשֵּׁם שֵׁם מְקוֹם לְאֲרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יִקְוֶה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אַבְתָּרִינוּ בְּהוֹצִיאֹו אֶתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ס (כב) וַיַּעֲמֵד שְׁלֹמֹה לְפָנָי מִזְבַּח יִקְוֶה נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׁ כְּפָיו הַשָּׁמַיִם: ... (כח) וּפְנִית אֶת־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶת־תַּחֲנוּנֹתָי יִקְוֶה אֱלֹהֵי לְשִׁמְעֵ אֱלֹהֵי־הַרְנָה וְאֱלֹהֵי־תְפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְּפִלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם: (כט) **לֵהִיֹּת עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת אֱלֹהֵי־הַבַּיִת הַזֶּה לִּילָה וַיּוֹם אֱלֹהֵי־מְקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְהִיָּה שָׁמַי שֵׁם לְשִׁמְעֵ אֱלֹהֵי־תְפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֱלֹהֵי־מְקוֹם הַזֶּה: (ל) וְשִׁמְעֵת אֶת־תַּחֲנוּנֹת עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֱלֹהֵי־מְקוֹם הַזֶּה וְאֲתָה תִשְׁמַע אֶל־מְקוֹם שִׁבְתְּךָ אֱלֹהֵי־שָׁמַיִם וְשִׁמְעֵת וְסַלַּחְתָּ: (לא) אֶת אֲשֶׁר יַחֲטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ ...**

~ אברהם ~

בראשית פרק כב - (א) וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי: (ב) וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יִחִידְךָ אֲשֶׁר־אַהֲבָת אֶת־יִצְחָק וְלָךְ אֶל־אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהַעֲלֶהָ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: ... (ט) וַיָּבֵאוּ אֱלֹהֵי־מְקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְלוּ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הַעֲצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֲצִים: (י) וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יְדֹו וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכָלֹת לְשַׁחַט אֶת־בְּנוֹ: (יא) וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֶּאֲדָן יִקְוֶה מִרְהַשְׁמִים וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי: (יב) וַיֹּאמֶר אֶל־תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר וְאֶל־תַּעֲשֵׂה לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יִדְעָתִי כִּי־יִרְאֵה אֱלֹהִים אֲתָה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יִחִידְךָ מִמֶּנִּי: ...

בראשית פרק ח

(יח) וַיֵּצֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ: (יט) כָּל הַחַיָּה כָּל הָרֶמֶשׂ וְכָל הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם יֵצְאוּ מִן הַתֵּבָה: (כ) וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ: (כא) וַיִּרַח יְהוָה יֶקְוֶךָ אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל לְבֹו לֹא אֶסָף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יַצַּר לִב הָאָדָם רַע מִנְעִרְיוֹ וְלֹא אֶסָף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי פֶּאֶשֶׁר עִשְׂתִּי: (כב) עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחָרֵף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְתוּ:

ריקאנטי בראשית פרשת נח פרק ח פסוק כ

(כ) ויבן נח מזבח ליי' וגומי' [שם כ]. קרבנו של נח גם הוא היה קרבן תודה, כמו שאמר רז"ל בפרקי רבי אליעזר [פכ"ג] ישב נח ודרש ואמר הקדוש ברוך הוא הצילנו מן מי המבול והוציאני מן המסגר הזה, אני חייב להקריב לו קרבן, מה עשה נח, לקח מן הבהמה הטהורה שנים ומן העופות שנים. מה עשה הקדוש ברוך הוא, פשט ידו ונשבע לנח שלא להעביר מי המבול לעולם, ונתן אות בקשת ברית שבועה לעולם לעד. ...

בראשית פרק ד, א-ו

(א) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חוּהַ אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְהוָה: (ב) וַתִּסָּף לָדַת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל וַיְהִי הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: (ג) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: (ד) וְהֶבֶל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכֹרֹת צֹאנוֹ וּמִחֻלְבָּהוּ וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל הָבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ: (ה) וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:

רד"ק בראשית פרשת בראשית פרק ד פסוק ג

ויהי מקץ ימים - מעת שהחל לעבוד את האדמה, לאחר ימים הביאו מנחה לה', ולא זכר כמה ימים, ויש לפרש ימים שנה כמו "ימים תהיה גאולתנו" (ויקרא כ"ה ל') כלומי אחר שנה משעבד את האדמה הביא לו ממה שהוציאה לו האדמה מנחה במקום שקבע לו אדם [הראשון] לתפלה ולקרבן וכן בניו עמו, כי מן הדומה הקריב אדם קרבן לה', מפרי האדמה ומן הצאן ומן הבקר, וזה דרך ההודאה לאל. ...

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח עמוד א

ת"ר: יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר: אוי לי, שבשביל שסרחתי עולם חשובך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, היה יושב [בתענית] ובוכה כל הלילה וחוה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר, אמר: מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור ...

דף על הדף עבודה זרה דף ח עמוד א

כתב בספר משנת חיים להגר"ח"מ שטיינברג שליט"א (פרי בראשית סי' יא): ... אך הרמב"ם כתב בהל' ביהב"ח (פ"ב ה"ב): ומסורת ביד הכל ... כו', ובו הקריב אדם הראשון כשנברא קרבן, ... ע"כ. ומה שכתב "כשנברא" ביאר הגרי"ז דכוונתו בזה שאדם הראשון הקריב את קרבנו בו ביום שנברא. ונמצא דאינו כדברי הגמ' שהקריב הקרבן רק למחרת היום שנברא. וביאר הגרי"ז בהא דהקריב קרבן בו ביום שנברא, ע"פ מש"כ באבות פ"א מ"ב על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ופרש"י ועל העבודה, של בית המקדש כו'. והיינו הקרבת קרבנות. והואיל ובלי עבודת הקרבנות אין קיום לעולם, משו"ה הקריב אדם הראשון את קרבנו במקום המקדש בו ביום שנברא - כדי שיהיה קיום לעולם. [הובא בשי לתורה ח"ב עמ' ח']. ...

רש"י הירש ויקרא פרק א

קרבן. ... ואין להבין אותו אלא על פי הוראת השורש "קרב". הן פירוש "קרב" כמשמעו: להתקרב, להגיע לידי יחסים הדוקים עם פלוני. אמור מעתה: התכלית והתוצאה של ההקרבה היא השגה חיובית של קיום נעלה יותר; ... תכלית הקרבן היא קירבת אלהים. ...

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב

...בו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה!